

ELS DEPORTATS DEL BAGES, BERGUEDÀ i SOLSONÈS ALS CAMPS NAZIS

Montserrat Roig

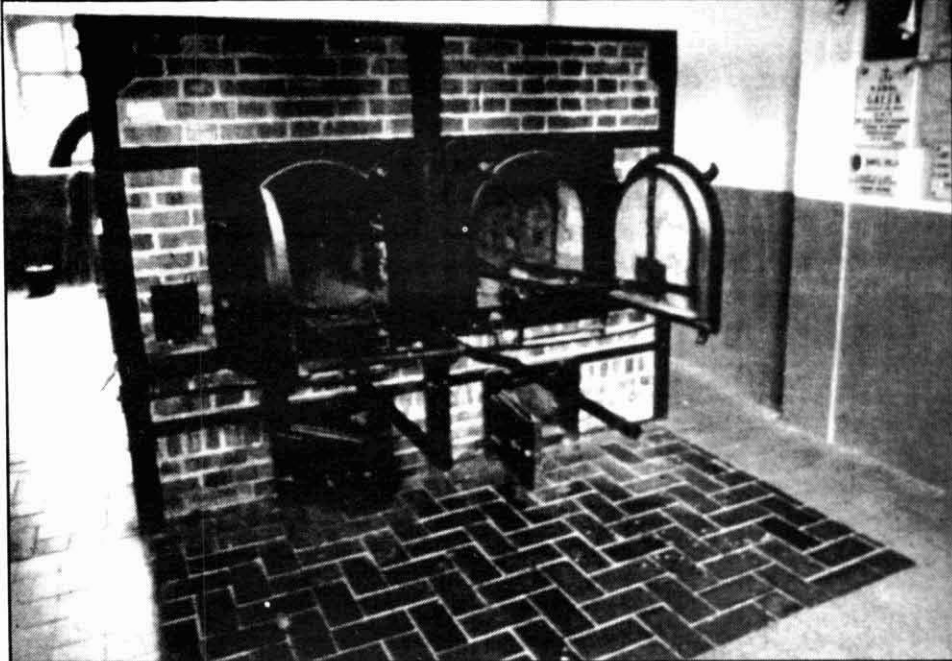
En el present article, la coneguda escriptora i periodista Montserrat Roig ens acosta a un aspecte de la nostra història sovint conegut solament des d'un caire morbós o massa generalitzat com per poder-ne copsar el rerafons d'aquesta gran monstruositat que foren els camps d'extermini alemanys. A partir de les dades recollides en el seu llibre «Els catalans als camps nazis», publicat per Edicions 62, es concentra en saber, amb noms i cognoms, qui foren aquells joves, i no tan joves, de les nostres comarques que deixaren la seva vida en l'holocaustfeixista.

QUI EREN ELS DEPORTATS?

Des de l'ocupació de França per part dels exèrcits de Hitler l'any 1940 fins al maig de 1945, gairebé 10.000 republicans de l'Estat Espanyol conegueren la deportació als camps d'extermini nazis. D'aquests 10.000 republicans, més de 3.000 eren catalans i, el que és més greu, gairebé 1.800 d'aquests republicans catalans van morir-hi.

A part de les dades, sempre aproximades, donat el fet que en molts camps foren destruïts els arxius d'interns abans de l'arribada de les tropes aliades, cal preguntar-se qui eren i per què aquests catalans anaren a parar a llocs tan tràgics per a la història de la humanitat com Mauthausen, Gusen, Dachau, Ravensbruck, Auschwitz, Treblinka, Buchenwald, etc. La pràctica totalitat dels deportats catalans eren antics combatents de la República que, majoritàriament en caure Barcelona, cercaren refugi, alguns amb les seves famílies, en una França que els tractà des de bon principi com a presoners de guerra i no pas com a refugiats. Els camps de concentració d'Argelès, Sant Cebrià, Setfons, etc., llocs on ja moriren nombrosos catalans de fam i de fred, eren el preàmbul de la presó i els batallons de treball que el govern francès va crear amb aquella munió de gent que li vingué a sobre. Amb la caiguda de França

MAUTHAUSEN -forns crematoris- (Foto: Xavier Pujol)

el 1940, tots els antics republicans escampats per la zona francesa controlada directament pels alemanys foren considerats enemics i concentrats en camps de treball (*stalags*). A la zona sota control del govern pro-feixista de Petain, la col.laboració franco-alemanya, amb participació d'elements del govern de Franco, s'encarregà de detenir i reunir tots aquells que un any abans defensaven la legalitat republicana.

D'aquesta forma, els que no pogueren marxar a altres països, mantenir-se en l'anonimat o aventurar-se a tornar a Espanya (on eren altre cop empresonats), juntament amb nombrosos antics brigadistes de la guerra d'Espanya (francesos, belgues, italians, etc.) foren concentrats, inicialment, com a força de treball al servei de la ideologia feixista.

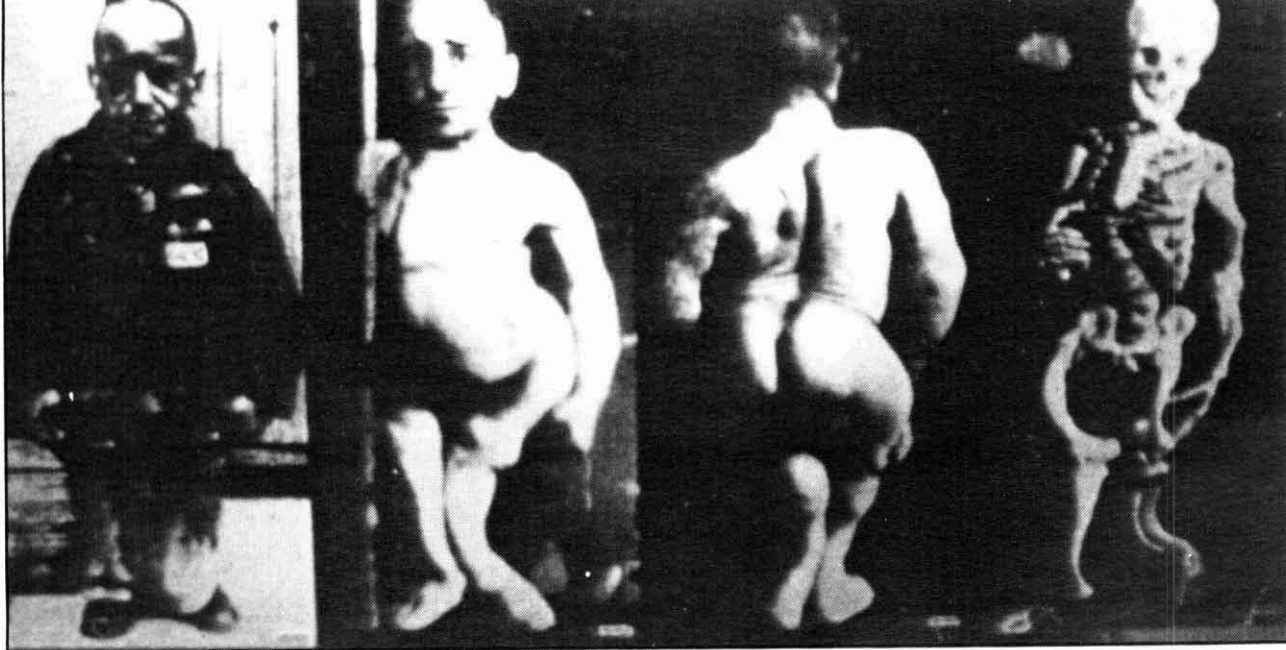
Si bé en un principi aquests presoners no foren deportats als camps d'extermini nazis creats pels alemanys (jueus i dissidents alemanys ja n'eren hostatges des del 1937), les idees del ministre de Justícia alemany, Thierack, i del cap de Seguretat, Heydruch, havien arribat a la necessitat d'un canvi en llur organització dels cada cop més nombrosos presoners: de la prevenció o «*redreçament*» inicial es passà, amb tota naturalitat i impunitat, a la idea d'extermini total. Des de finals del 1940 i començaments del 1941 començaren els trasllats de deportats a una mort segura. La «*solució final*» estava en marxa.

Els republicans espanyols foren classificats amb el triangle blau (apàtrides) i ajuntats amb jueus (triangle groc), presos comuns (triangle verd), homosexuals (triangle rosa), objectors de consciència (triangle morat) i presos polítics i militars de diferents nacionalitats, fonamentalment de països de l'est (polonesos, txecs, russos, etc.)

A part d'aquest conducte fàcil d'incorporació al món concentracionari nazi, cal veure com alguns d'aquests republicans espanyols i catalans s'incorporaren a la resistència francesa per continuar la lluita contra el feixisme. Quan algun d'aquests nombrosos resistents era capturat, immediatament, si no era executat allí mateix, passava a qualsevol dels camps d'extermini nazis, però amb la variant que eren classificats amb la F i el triangle vermell (francesos per fets de resistència). Aquest és el cas, per exemple, del berguedà Josep Ester, antic estudiant del col.legi La Salle, a Berga, íntim amic de mossèn Armengou i, alhora, fundador de les Joventuts Llibertàries. Ester participà activament en la resistència francesa i en la reorganització de la CNT. La seva dona seria deportada a Ravensbruck i el seu sogre, Manuel Bueno, moriria durant un dels experiments humans al castell de Hartheim. Ell ingressà a Mauthausen el 1943 i en pogué sortir alliberat el 1945.

La majoria dels deportats eren gent sense càrrecs polítics destacats, ex-militars sense graduació alta, molt sovint ni tan sols milita-

ven en cap partit. Amb alguna excepció (com el cas de Francisco Largo Caballero, deportat a Mauthausen), la majoria dels deportats no tenien cap rellevància política ni pública. Això sí, eren fermes defensors de la llibertat i la democràcia i havien comès el greu delictes de lluitar contra el feixisme a Espanya i, més tard, a França. Així tenim el cas del manresà Joaquim Amat-Piniella. Deportat a Mauthausen, fou alliberat el 1945. Era militant d'ERC amb posterioritat al 18 de juliol de 1936. Un cop retornat a la seva ciutat, visqué fins a la seva mort, el 1974, sota control policíac. Fins i tot, a la dècada dels 50 fou expulsat de la ciutat per presentar el seu llibre «*K.L.Reich*», on explicava les seves vivències personals al camp de Mauthausen. Un altre cas seria el de Bernat Toran, fill de Fígols i dependent a la casa Jorba, de Manresa, sindicat, per aquest motiu, al CADCI. Morí gasejat a Gusen. L'Antoni Garcia Cano, obrer tèxtil, de Puig-reig als 26 anys morí d'una injecció de benzina al cor. La llista d'atrocitats i víctimes seria inacabable.

Experiments humans a Mauthausen

EL FUNCIONAMENT DEL CAMP D'EXTERMINI

Des del moment en què un deportat entrava a un camp, els SS que el vigilaven li deixaven ben clar que d'allà solament podria sortir-ne per la xemeneia. Tot el camp funcionava per a l'explotació infrahumana del treball dels deportats: les pallises, els càstigs, les tortures, les execucions públiques, etc. tenien l'única finalitat de fer que el camp fos només un lloc de mort, però aprofitant el treball dels condemnats fins al seu límit de resistència en la construcció de carreteres, fortificacions, explotació de pedreres, etc. Quan a les cinc del matí formaven els presos, plovent o nevant, a la plaça del camp per sortir a treballar, llur objectiu era poder aguantar tot allò que era inaguantable per poder-se incorporar a les columnes de treball. Tot aquell que un dia no podia sortir a treballar, ja fos per malaltia, cansament, desnutrició, etc. era immediatament passat al «Block» anomenat cínicament «*infermeria*». Al cap de pocs dies ningú no tornava a saber-ne mai més res.

El menjar era mínim (un màxim de 600 calories diàries) pel treball constant que es realitzava; la higiene i salubritat inexistents (1 tovallo-la per a 100 persones), amb l'agreujant que et podien castigar per anar brut, tenir polls... tot amb l'únic objectiu de portar a la desesperació els presoners, abocar-los al desànim i, conseqüentment, a la mort.

La desnutrició comportava la disminució de la capacitat de treball, creava malalties i brutícia, formant un cercle de penúries-malalties-mort que va fer que els forns crematoris funcionessin dia i nit des del 1941 fins al 1945. Molts presoners que no podien aguantar aquest ritme de terror i esquizofrènia optaven per llançar-se a les filferades elèctriques. Si algú aconseguia escapar-se del camp, els propis habitants civils austríacs o alemanys de les rodalies s'encarregaven de denunciar els evadits (ajusticiats públicament) alhora que, immiscuïts en la parafernàlia nazi, els deportats s'acostumaven a ser apedregats i insultats pels habitants de les poblacions properes quan aquelles columnes d'inferços passaven per les carreteres camí dels camps.

Cal fer constar, però, que a partir del 1943, aproximadament, els presos polítics no alemanys no patien tantes execucions, ja que jueus, gitanos i russos van esdevenir l'objectiu principal d'extermini. Aquests, sistemàticament, en entrar al camp eren fets servir per als experiments humans, torturats, gasejats o executats de les formes menys impensables.

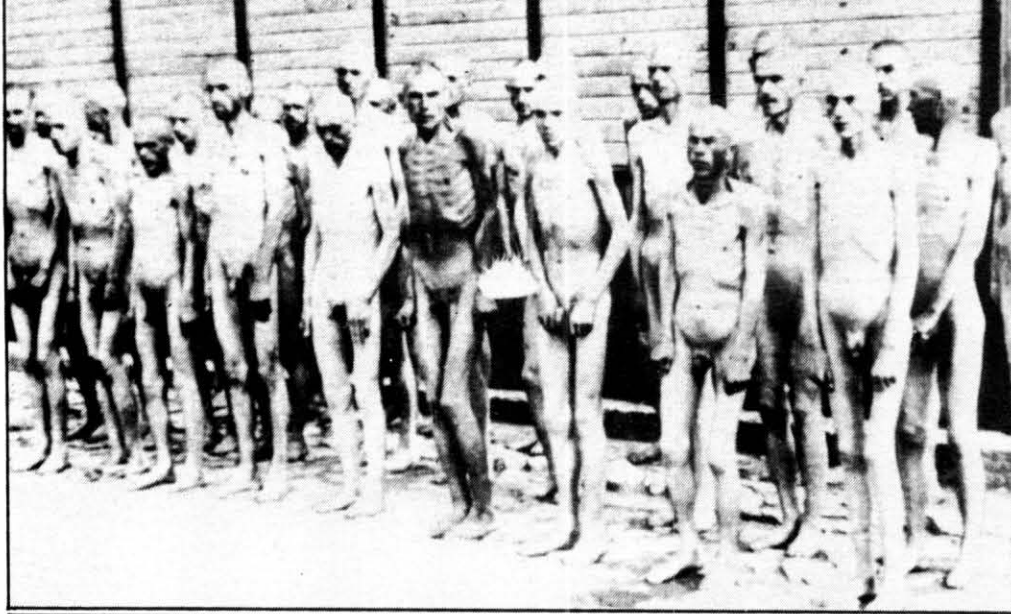
Centenars de milers de persones, joves de 21 anys com l'Emili Julio Cortada, de Castellbell, gent més gran, com en Ramon Serra, de 56 anys i fill de Puig-reig, dones (molt sovint tingudes de banda en els llibres d'història), avis, etc. van morir per les abominables idees del

govern feixista alemany, amb la col·laboració de governs similars (Itàlia, Espanya, França, etc.) i l'innexcusable complicitat de bona part de la seva població civil.

ORGANITZACIÓ DE LA RESISTÈNCIA i ALLIBERAMENT

Aproximadament a partir de mitjan 1943, els deportats catalans que queden als camps s'aprofiten d'un relatiu relaxament de la intensitat d'opressió a que es veien sotmesos i, juntament amb representants de la majoria de presos, comencen a organitzar-se i formar petits comitès clàndestins d'actuació dins de cada camp. Al mateix temps, es comencen a intentar les reorganitzacions del PSUC i la CNT.

Inicialment el màxim que es podia fer era aconseguir una mica més de menjar per als més desnodrits, amagar algun malalt (estar malalt significava la mort), protegir els més joves dels abusos dels SS, etc. Quan la situació bèl·lica internacional començà a ser agreujant per als alemanys, aquests intensificaren les tasques d'extermini i destrucció de proves i testimonis per

DEPORTATS DEL BAGES, BERGUEDÀ I SOLSONÈS

NOM	ORIGEN	EDAT
<i>Aloy Montblanch, Benet</i>	<i>fill d'Olvan</i>	<i>mort a Gusen (22-11-41)</i> ?
<i>Altarriba Busoms, Celestí</i>	<i>» de Gironella</i>	<i>» » Gusen (20-7-41)</i> 43 anys
<i>Aris Estrada, Jaume</i>	<i>» » Navarcles</i>	<i>» » Gusen (2-5-41)</i> 41 »
<i>Armengol Calderé, Ramon</i>	<i>» » La Nou</i>	<i>» » Mauthausen (2-12-41)</i> 37 »
<i>Arnau Soler, Josep</i>	<i>» » Manresa</i>	<i>» » Gusen (14-11-41)</i> 22 »
<i>Barrull Cuenca, Pere</i>	<i>» » Manresa</i>	<i>» » Hartheim (23-9-41)</i> 43 »
<i>Caballero Vélez, Josep</i>	<i>veí de Monistrol de Montserrat</i>	<i>» » Gusen (15-5-41)</i> 45 »
<i>Cabot Salas, Rafael</i>	<i>fill de Monistrol de Calders</i>	<i>» » Gusen (11-5-42)</i> 31 »
<i>Calsina Claret, Àngel</i>	<i>» » Puig-reig</i>	<i>» » Gusen (17-1-42)</i> 37 »
<i>Camprubí Sales, Ramon</i>	<i>» » la Pobla de Lillet</i>	<i>» » Gusen 14-12-41)</i> 38 »
<i>Camps Puigrós, Miquel</i>	<i>» » Manresa</i>	<i>» » Gusen (15-1-42)</i> 24 »
<i>Camps Vives, Antoni</i>	<i>» » Manresa</i>	<i>» » Gusen (30-12-41)</i> 42 »
<i>Canals Viladomat, Jaume</i>	<i>» » Gironella</i>	<i>» » Gusen (7-8-41)</i> 26 »
<i>Casafont Latrilla, Roc</i>	<i>» » Gironella</i>	<i>» » Hartheim (10-9-41)</i> 45 »
<i>Castells Aguilar, Josep</i>	<i>» » Artés</i>	<i>» » Hartheim (24-9-41)</i> 33 »
<i>Cazorla Zamora, Francesc</i>	<i>» » Súria</i>	<i>» » Gusen (7-11-41)</i> 32 »
<i>Cazorla Zamora, Manuel</i>	<i>veí de Súria</i>	<i>» » Gusen (10-9-42)</i> 36 »
<i>Corominas Berenguer, Antoni</i>	<i>fill d'Artés</i>	<i>» » Gusen (9-11-41)</i> 36 »
<i>Costa Cardona, Agustí</i>	<i>» de Guixers</i>	<i>» » Gusen (7-11-41)</i> 34 »
<i>Creu Plans, Isidre</i>	<i>» » Artés</i>	<i>» » Gusen (24-10-41)</i> 45 »
<i>Cura Bosch, Artur</i>	<i>» » Sant Fruitós de Bages</i>	<i>» » Gusen (28-1-42)</i> 37 »
<i>Dalmau Colom, Jesús</i>	<i>» » Manresa</i>	<i>» » Hartheim (10-2-42)</i> 25 »
<i>Escaler Puig, Jaume</i>	<i>» » Navarcles</i>	<i>» » Gusen (2-5-41)</i> 41 »
<i>Escoda Claramunt, Antoni</i>	<i>» » Sant Fruitós de Bages</i>	<i>» » Gusen (8-7-41)</i> 47 »
<i>Estefanell Ramon, Joan</i>	<i>» » Artés</i>	<i>» » Gusen (14-8-41)</i> 41 »
<i>Fernández López, Manuel</i>	<i>veí de Súria</i>	<i>» » Gusen (13-10-41)</i> 37 »
<i>Flotats Caus, Esteve</i>	<i>fill de Puig-reig</i>	<i>» » Gusen (5-11-41)</i> 37 »
<i>Fornell Call, Lluís</i>	<i>» » Solsona</i>	<i>» » Gusen (17-7-41)</i> 34 »
<i>Garcia Cano, Antoni</i>	<i>veí de Puig-reig</i>	<i>» » Gusen (30-12-41)</i> 26 »
<i>Garriga Riera, Enric</i>	<i>fill de Puig-reig</i>	<i>» » Gusen (3-11-41)</i> 41 »
<i>Giménez Navarro, Francesc</i>	<i>veí de Berga</i>	<i>» » Gusen (27-9-41)</i> 26 »
<i>Giménez Garrido, Manuel</i>	<i>veí de Sallent</i>	<i>» » Gusen (18-10-41)</i> 38 »
<i>Girabau Morral, Josep</i>	<i>fill d'Avinyó</i>	<i>» » Gusen (17-9-41)</i> 26 »
<i>Girona Prades, Climent</i>	<i>» » Puig-reig</i>	<i>» » Gusen (19-9-41)</i> 39 »
<i>Hidalgo Pérez, Pere</i>	<i>veí de Berga</i>	<i>» » Gusen (13-8-41)</i> 36 »
<i>Illat Ester, Baldiri</i>	<i>fill d'Olvan</i>	<i>» » Gusen (22-11-41)</i> ?

MORTS I IDENTIFICATS ALS CAMPS NAZIS

NOM	ORIGEN		EDAT	
<i>Izquierdo Benedicto, Ramon</i>	<i>veí de Balsareny</i>	» »	<i>Hartheim (5-2-41)</i>	48 »
<i>Julio Cortada, Emili</i>	<i>fill de Castellbell</i>	» »	<i>Hartheim (10-2-42)</i>	21 »
<i>Lorente Gálvez, Manuel</i>	<i>veí de St. Vicenç de Castellet</i>	» »	<i>Gusen (31-1-45)</i>	32 »
<i>Munt Costa, Enric</i>	<i>fill de Manresa</i>	» »	<i>Gusen (1-10-41)</i>	35 »
<i>Muntada Villaró, Pere</i>	» » <i>Lladurs</i>	» »	<i>Gusen (1-12-41)</i>	36 »
<i>Nosas Augé, Josep</i>	» » <i>Solsona</i>	» »	<i>Gusen (21-1-42)</i>	23 »
<i>Oliveras Valls, Salazar</i>	» » <i>Navarcles</i>	» »	<i>Gusen (3-11-41)</i>	47 »
<i>Orriols Marín, Miquel</i>	» » <i>Cercs</i>	» »	<i>Mauthausen (10-9-41)</i>	39 »
<i>Pajerols Masforrell, Lluís</i>	» » <i>Gironella</i>	» »	<i>Gusen (6-11-41)</i>	48 »
<i>Parés Sans, Pere</i>	» » <i>Manresa</i>	» »	<i>Hartheim (10-9-41)</i>	29 »
<i>Pericé Comellas, Antoni</i>	» » <i>Berga</i>	» »	<i>Gusen (11-1-42)</i>	33 »
<i>Pintó Cortina, Secundí</i>	» » <i>Calders</i>	» »	<i>Dachau (8-11-42)</i>	41 »
<i>Puigcercós Fígols, Joan</i>	» » <i>Puig-reig</i>	» »	<i>Gusen (14-11-41)</i>	46 »
<i>Pujol Soler, Ramon</i>	» » <i>Gironella</i>	» »	<i>Gusen (13-11-41)</i>	28 »
<i>Riba Òrrit, Josep</i>	» » <i>Odèn</i>	» »	<i>Gusen (30-9-41)</i>	44 »
<i>Riba Prat, Antoni</i>	» » <i>Gaià</i>	» »	<i>Gusen (12-1-42)</i>	29 »
<i>Ribas Pujol, Maurici</i>	» » <i>Manresa</i>	» »	<i>Gusen (1-11-41)</i>	33 »
<i>Riera Borrell, Josep</i>	» » <i>Montclar</i>	» »	<i>Mauthausen (10-2-43)</i>	39 »
<i>Sala Besa, Ramon</i>	» » <i>Puig-reig</i>	» »	<i>Gusen (29-1-42)</i>	36 »
<i>Sallés Oliveras, Joan</i>	» » <i>Manresa</i>	» »	<i>Mauthausen (31-3-42)</i>	38 »
<i>Santandreu Trot, Carles</i>	» » <i>Berga</i>	» »	<i>Gusen (8-11-41)</i>	35 »
<i>Serra Gené, Ramon</i>	» » <i>Puig-reig</i>	» »	<i>Hartheim (26-9-41)</i>	56 »
<i>Serratosa Pons, Joan</i>	» » <i>Manresa</i>	» »	<i>Gusen (18-5-41)</i>	39 »
<i>Simon Berca, Ramon</i>	» » <i>Navarcles</i>	» »	<i>Gusen (18-3-41)</i>	29 »
<i>Simon Carmona, Antonio</i>	<i>veí de Cardona</i>	» »	<i>Gusen (31-12-41)</i>	33 »
<i>Soler Torrens, Josep</i>	<i>fill de Navès</i>	» »	<i>Gusen (25-12-41)</i>	32 »
<i>Suñé Martí, Lluís</i>	» » <i>Navarcles</i>	» »	<i>Dachau (20-5-41)</i>	37 »
<i>Tarradellas Noguera, Josep</i>	» » <i>Prats de Lluçanès</i>	» »	<i>Dachau (20-5-41)</i>	24 »
<i>Toran Martínez, Bernat</i>	» » <i>Fígols</i>	» »	<i>Gusen (16-1-42)</i>	23 »
<i>Ubach Peralta, Marcel.lí</i>	» » <i>Callús</i>	» »	<i>Gusen (14-9-41)</i>	46 »
<i>Vall Riu, Valentí</i>	» » <i>Avinyó</i>	» »	<i>Gusen (12-8-41)</i>	33 »
<i>Vaqué Casas, Emili</i>	» » <i>la Pobla de Lillet</i>	» »	<i>Gusen (21-12-41)</i>	36 »
<i>Ventura Tort, Salvador</i>	» » <i>Bagà</i>	» »	<i>Gusen (6-10-41)</i>	39 »
<i>Vilaseca Carrió, Llorenç</i>	» » <i>Navarcles</i>	» »	<i>Gusen (14-7-41)</i>	29 »
<i>Vïnas Vilanova, Joan</i>	» » <i>Navarcles</i>	» »	<i>Gusen (25-11-41)</i>	23 »

A l'esquerra, deportats dins els barracons. A baix, repartiment del «ranxo»

tal que la humanitat no arribés a conèixer mai allò que realment havia succeït als camps. L'organització interna dels deportats de Mauthausen, amb la participació directa de deportats catalans, podrà amagar i salvar bona part dels registres d'ingressos i execucions, així com un bon lot de fotografies que els propis alemanys feien de les seves activitats. Aquesta documentació va esdevenir una prova concloent als processos seguits després de la guerra contra alguns dirigents nazis acusats de crims de guerra i contra la humanitat. A d'altres camps la destrucció de proves va ser gairebé total.

En els últims dies la desorganització dels SS era patent i l'alliberament cada cop més proper. A camps com Auschwitz o Treblinka, els alemanys van poder iniciar les ordres rebudes en el sentit d'exterminar tots els presos que quedessin als camps per tal de no deixar-hi testimonis. En aquests camps, en entrar-hi les tropes aliades i soviètiques solament trobaren piles de morts i mig morts que no havien tingut temps de passar pel crematori davant l'arribada dels alliberadors. Era el que el supervivent manresà anomenà, irònicament, «liquidació de les existències».

A Mauthausen i algun altre camp, la resistència interna havia pogut assolir una bona organització i, a través del robatori d'algunes armes, pogueren, dies abans de l'alliberament, enfrontar-se a la guarnició alemanya, cada cop més reduïda, fer-se amb el control del

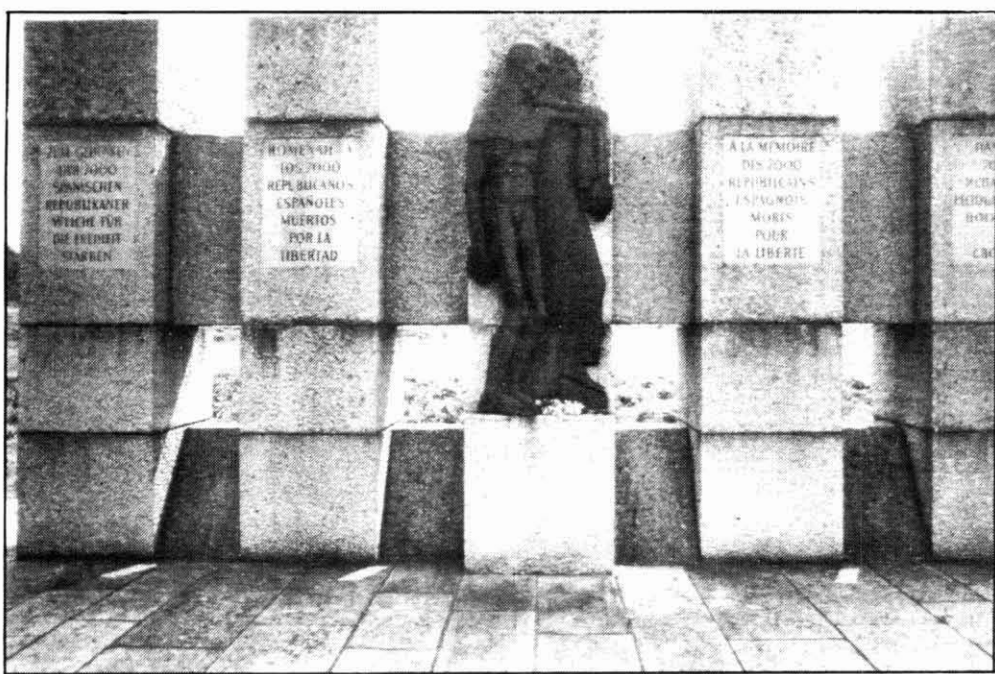
camp i executar els SS i «kapos» que hi quedaven. En arribar els aliats, Mauthausen era sota control del Comitè dirigit per republicans espanyols. El més greu ja havia passat. Per a gairebé tots els deportats allò significava la llibertat i poder tornar a començar una nova vida a casa seva. Per als republicans espanyols les dificultats encara havien de continuar.

Després de que encara molts deportats haguessin de morir de la desnutrició acumulada i de disenteria, els presos anaven essent repatriats progressivament cap als seus llocs d'origen. Els camps començaren a buidar-se, però els republicans espanyols hi continuaven, arribant a ser-ne els únics llogaters, ara en millors condicions. On havien d'anar? A quin país havien de ser repatriats? A Espanya hagués significat altre cop la presó. Cap país no volia fer-se'n càrrec. Amb posterioritat, i després d'acords diplomàtics entre els aliats, foren traslladats i concentrats a París. Allà, de mala manera, el govern francès reconegué tots aquells que havien lluitat en la resistència i els atorgà la merescuda pensió a que tots els resistents tenien dret, sempre i quan es quedessin a viure en territori francès. Allà es quedà una bona fornada de decidits lluitadors per les llibertats i la democràcia (Ester, Climent, Planes, etc.) i amb ells les seves famílies.

A Catalunya tornaren bona part dels supervivents, però aquí visqueren, molt sovint, sota control policíac i arraconats de la societat, ca-

llant-se el que havien viscut i patit. Havia de continuar el càstig d'aquells que havien comès el delictes de lluitar contra els militars rebels.

Memorial als republicans espanyols

QUÈ HA QUEDAT D'AQUELL HOLOCAUST?

Dels deportats que voltaren perduts per França, dels que pogueren refer-se i tornar a començar, dels que tornaren o dels que moriren immediatament, cap d'ells no pogué oblidar allò que havien patit. El passat seria per a ells un malson que arrossegarien dia i nit, constantment. Estigueren un màxim de cinc anys als camps, però era com si haguessin perdut vint anys de la seva vida. Molts pocs deportats han pogut arribar als setanta anys, alguns moriren de malalties i xacres agafades als camps, altres foren ingressats a centres psiquiàtrics (un 28% dels supervivents hagué de rebre tractament psíquic), altres patiren envelliment prematur, altres se suicidaren al poc de ser alliberats, etc. Una aparença sana amagava una salut malmesa pels records que impedia fer una vida normal. A més a més xocaren amb la incomprensió del món, el qual, fins a la divulgació del procés de Nuremberg, no s'arribava a creure les atrocitats comeses.

A França, el govern francès solament passà pensions de vellesa a deportats no resistents a partir del 1974, quan ja eren molts pocs els que quedaven. Per la seva part, el govern espanyol fins a finals dels anys seixanta no reconegué l'existència de deportats espanyols, i ho féu per tal de poder recobrar del govern alemany el que els corresponia per la llei de pensions ale-

manyes a víctimes de guerra, però amb la diferència de que l'Estat cobrava la totalitat de les pensions de tots els presoners que no tornaren o que ja eren morts. Fins al 1974 el mateix Estat Espanyol no va expedir cap certificat de defunció dels deportats morts a Mauthausen, ja que eren considerats fugits o desapareguts.

Encara el 1976 mitjans de comunicació com TVE o «Tele-Exprés» hagueren de patir la censura de Rodolfo Martín Villa perquè no es permetés la presència física o fotogràfica d'alguns deportats supervivents. Els ex-deportats han hagut de viure com si cinc inacabables anys de la seva vida no haguessin existit.

I dels causants d'aquells crims, què se'n va fer? Madrid va ser, i ho continua essent, un bon lloc d'acolliment d'antics criminals de guerra nazis. Allà encara viu amb tota llibertat Leon Degrelle, cap del partit nazi belga. Els vells dirigents de les multinacionals Siemens, Daimler-Benz, Bayer, etc. són tinguts per honorats empresaris sense recordar el seu passat de col·laboracionistes amb el nazisme a l'hora d'explotar despietadament aquells deportats obligats a treballar a les seves fàbriques. El comandant Schulz, cap de l'oficina política de Mauthausen, autor de nombroses escenes de terror i de crims causats per tortures i perversitats va ser condemnat pel tribunal de Nuremberg a només 6 anys de presó que ni tan sols arribà a complir perquè tenia úlceres, avui és en llibertat. Anton Ganz, un

cap dels pitjors «kommandos» de Mauthausen, va ser alliberat per «raons de salut». Anton Streitwieser, un dels SS més sanguinaris que conegueren els deportats, va continuar treballant com a taxista a Colònia, i així es podria continuar amb els casos de gent com Graff, Bachmayer, Chmielewski, etc., gent que fruïa cometent les pitjors atrocitats i aberracions que hom es pugui imaginar. Tan sols al camp de Mauthausen van passar-hi uns 15.000 SS, cap d'ells podria excusar-se de no haver comès cap assassinat. Solament 61 foren portats davant d'un tribunal i la majoria en sortí amb penes reduïdíssimes que molts no arribaren ni a complir. Tenia raó en Joaquim Amat-Piniella quan deia que no s'havia fet justícia.

MONTSERRAT ROIG
Periodista i escriptora